

## KÖZEL A MÁTRA

A tornácunkról a hegyekre látunk, de a vidéket inkább mondanám laposnak, a szelíd dombok csak kilométerekkel arrébb kezdődnek. Az évnek abban a szakaszában, amikor mi is részt veszünk az apró falu életében, igyekszünk alkalmazkodni a helyi viszonyokhoz.

Szomszédaink kedves emberek, elnéző együttérzéssel figyelik tevékenységünket. A hatalmas telket a tavaszi és késő őszi hónapokban felveri a gaz, és mire lemegyünk, többnyire derékig ér. Családom férfitagjai eleinte beleszeretnek a gondolatba, hogy kaszálni fognak, de sikerül őket lebeszélnem. Van ugyan egy rozsdás kasza a fészerben, de inkább csak dísz. Veszünk inkább egy benzines fűnyírót. Az új gép teljesen kiszámíthatatlanul viselkedik. Lelke van, nagy melegben eleve nem szeret dolgozni, ha meg túl magas a gaz, hörög, elakad, leáll. Még jó, hogy káromkodni és köpködni nem kezd, mint a Kaszás Anti. Négy-öt menetben le lehet vele nyírni a teljes telket, ilyenkor gyönyörködve nézzük, milyen szép, rendezett birtokunk van. Igaz, hogy elment vele az egész nap, de ilyenkor ott van még a vasárnap is, amikor viszont gereblyézhetünk. Egyik ilyen átpihent hétféje után egyszer átjön hozzánk Margit néni, és ledob a tornácra egy zsák krumplit. Azt mondja, úgy röstelli magát: ha már a mi földünket szántották az egész tavalyi évben, hát legalább *lügen* nekünk is egy kis krumplink. Idén már nem ültetnek oda semmit, lapogatja a derekát, *le két maj* kaszáltatni azt a sávot is. Ők már öregek, bámul lefele a telekre, ők már nem vetik be többször.

Így tudjuk meg, hogy nagybirtokosok vagyunk. A lapályon fekvő széles földszáv még a mi házunkhoz tartozik. Sápadtan nézünk össze: alaposabban meg kellett volna vizsgálni a tulajdoni lapot.

A benzines fűnyíró úgy megijed a hírre, hogy aznap már be se indul. Este állunk a telek szélén, és nézzük a naplementében a mi messze elnyúló földünket. Hirtelen nagybirtokosok lettünk, bizony ám. És ráadásul van egy csomó krumplink is.

## TŰZIFA

A benzines fűnyírózás mellett kedves elfoglaltságunk a tűzifa aprítása is. Első évben, amikor birtokba vesszük a kis vályogházat a kerttel, azonnal beszerzünk egy méretes fejszét. A férjem és a fiam nekilátnak, hogy a túl nagy hasábokat, amelyek nem férnek be a kályhalyukba, felaprítsák. A fejsze az első lendítésnél beékelődik a munkadarabba, meg se mozdul többé. A férfiak idegesen dobálják a hasábot a benne rekedt fejszével, én meg körülöttük ugrálok, hogy jaj, nincs itthon mélyhűtött zöldborsó, hát mibe fogom a levágott ujjat tenni, hagyják már ezt abba.

Jenő bácsi, Margitka néni férje a kerítésre támaszkodva, összehúzott szemmel figyel az előadást. Egyszer csak odaszól:

– Átgövik.

Megszégyenülten figyeljük, amint maga alá igazít egy hasábot, és szemben a munkadarabbal rákoppint a beszorult fejszére. A hasáb kettényílik, a fejsze kiszabadult, Jenő bácsi felegyenesedik.

– Így, e.

Ez az első teljes mondat, amit tőle hallunk. Ha később összefutunk vele a kerítés előtt, a mutató- és középső ujjával megérinti a sapkáját, de szóba többet nem elegyedek velünk. A következő rövid beszélgetésre csaknem nyolc hónapot kell várunk.

Ősszel Jenő bácsi révén megismerkedünk a tűzifa-fikázás helyi népszokásával. A dolog úgy zajlik, hogy az ember időt és fáradságot nem kímélve összehasonlítja az interneten a beszerzési helyeket, árakat, azután kiválaszt egy környékbeli telepet, és a lehető legolcsóbban megrendeli a tűzifát.

Már ez sem olyan egyszerű, mint hinnénk. Ha mindent tisztáztunk, és megkérdezzük, mikor is hozzák azt a fát, az a válasz, hogy hamarost. Vagy ma, vagy holnap. Vagy a jövő hét *elején*. Ha rávágjuk, hogy az nem lesz jó, mert mi ide csak nyaralni járunk, akkor máris kárba veszett az összes keresgélés, energia, amit az árak összehasonlítására fordítottunk. A fakereskedő csendesesen elmosolyodik, és amint letettük a telefont, kiszól a Józsinak az udvarra, hogy a selejtet vigyék át ide a szomszéd faluba, a városiaknak pont jó lesz.

Ha ellenben ravaszul azt feleljük a telefonba, hogy csak ezen és ezen a napon tudunk otthon maradni, mert különben dolgozunk, akkor marad még icipici esélyünk a normális tűzifára. Ilyenkor is több óra csúszással jön a Józsi, de legalább aznap.

Amikor halljuk, hogy az utcába befordulnak a szállítók, valamelyikünk mindig kiáll a kapuba, hogy a betolató teherautó le ne tépje a szőlőlugast. Kezdő *gyűttmenteknek* mondom, hogy ez soha nem fog sikerülni: nekünk eddig minden évben letépte. Aki mégis lugásra vágyik, vezettesse be a gázt, vagy úgy szakadjon le érzelmileg a lugasról, mint a lugas ilyenkor a tartóvasakról.

Megjön tehát a teherautó. Kiszáll a sofőr, és a lógó drótokra, letört indákra pillantva tárgyilagosan megjegyzi: ezt majd meg kell csinálni.

Az udvarra borított tűzifa mágnesként vonzza a szomszédokat, akik azonnal ott teremnek, és elkezdik vizsgálgatni.

– Ügön keves – jegyzi meg komoran Jenő bácsi.

– Meg hát ügön rossz is – teszi hozzá Margit néni. Papucsos lábával arrébb gördít egy hasábot. – Vizes a.

Hamarosan kiderül, hogy a leszállított tíz köbméter jó, ha megvan hét, és ennyi pénzért fel is kellett volna rendesen aprítani, mert nem fog beférni a kályhalyukon. Amikor már minden szomszéd körbejárta a rakást, és mondott valami elkésztőt, és amikor már világosan érezzük, hogy nevetéses, szánalomra méltó lúzerek vagyunk, akiknek még ezt a szart is el lehetett adni aranyárban, akkor Jenő bácsi a kerítés mellett elhaladva még egy utolsó pillantást vet a tűzifánkra, és odapöki:

– Dejazér ügyesen vették.

## KASZÁS ANTI

Jön a Kaszás Anti lekaszálni a földünket. A fűnyírót még mindig javítják, de különben se birkóznánk meg a mellmagasságig érő fűvel. Kicsit sokalljuk az összeget, amit az Anti bement, de nem szeretnénk, ha az önkormányzat szólítana fel bennünket, hogy tegyük rendbe a tulajdonunkat. Anti talpig terepszínű ruhában és fekete bakancsban feszít, mintha valami katonai osztaghoz tartozna. Itt a faluban nagy divat a terepszínű szerkó, a kamaszok és fiatal férfiak is ebben tekerik a bringát, mintha hirtelen kitört volna a háború. Anti már reggel tökrészeg, de mivel mindenkinek ő szokott kaszálni, és még soha nem láttuk józanon, bízunk benne, hogy a gyakorlat átsegíti az egyensúlyi problémákon.

Este, amikor lemegyünk a telek szélére, látjuk, hogy tényleg lekaszálna a fűvet, de a szénát nagy kupacokban otthagya. A férjem este összefut vele a kocsmában, és kéri, talicskázza majd el a kupacokat. Anti elrévedve gondolkodik, aztán eszébe jut egy név. Minden idegszálával a beszédizmaira összpontosít, közben mélyeket lélegzik. Szólunk a Tibinek, rebeგი, annak

van egy lova. Megpróbálja még elmagyarázni, hol lakik Tibi, de olyan nyelvi sikátorokba téved, amelyek már túl vannak a falu határain, és ahová a férjem már nem tudja őt követni.

Néhány hét múlva, amikor kezemben kosárral jövök a boltból, szemben kacsázik velem az Anti. Már meleg van, de ő még mindig katonai kabátot visel terepszínű gatyával és egyhetes borostával. Rám emeli vérágas szemeit, közelebb lép, és a mutatóujját figyelmezőn megemelve szól:

– Te. Hé. Há’ tegeződjünk már, hallod? Há’ mér nem tegeződünk mink?

Mennék tovább, nehéz a kosár. Csak annyit felelek, hogy jó napot, Anti. Ő azonban nem éri be a válasszal, elállja az utamat, és kis híján a nyakamba borul:

– Há’ tegeződjünk már! A férjed se tegez engemet sohase. Hát ilyen rártarti népek vagytok tik?

Kikerülöm, rártartian vonszolom tovább a dög nehéz kosarat. Egy ideig még imbolyog az út közepén, aztán nekiindul a Coop felé lejmenetben.

Hazaérek, látom, hogy egy fehér ló legel a földünkön. Álmélkodva emeli fel a fejét, csapkod a farkával. Bemutatkozom neki, rám pillant oldalról. Alighanem a Tibi lova lehet.

## KÓP

A Coop fogalom a mi kis falunkban, viszonyítási pont, találkahely. Tudják, hol van a Coop? – kérdezik tőlünk, valahányszor el akarnak magyarázni valamit. A Coop a polgármesteri hivatal mellett van. A fagyizó a Cooptól fölfele. A pék, ahonnan este hét után kenyeret lehet hozni, a Cooptól jobbra. A Coop ott van a téren, pont ott, ahol a Coop.

A kópban mindent lehet kapni, nem csak élelmiszert. Van itt fűzet, spárga, kerti papucs, felmosóvödör és mindenféle tisztítószer is. Szeretek nézeledni, mert egész más a választék, mint otthon. Felkelti például a figyelmemet a Háztartási Sírktisztító Gél. A felirat a következőt ígéri: „Nincs több algásodás, nincs többé moha, a sírkő mindig tisztán ragyog!”

Egy magára valamit adó falusi özvegy bizonyára tart otthon ilyet. Gyümölcs viszont nincs a kópban, ahogy rendes húsáru se. Ha csirkére van szükségünk, előre kell szólni. Az ember azt gondolná, azért nem árulnak csirkét, mert azt mindenki tart otthon, de nem ez a helyzet. A mi kis falunkban alig egy-két háznál tartanak baromfit, a veteményes is egyre ritkább. A tetovált bokájú, elhízott asszonyok gumipapucsban lézengenek, a férfiak munkanélküliek, örül, akit legalább közmunkára hívnak. A piszkos udvarokon

csak fű nő, ha nő, virágot is csak az öregasszonyok ültetnek, akik sámlin ülve, fekete otthonkában gyomlálgatják a kicsike, poros gruppokat.

A kópba nem lehet bevinni táskát vagy kosarat. Ha belép az ember, le kell tennie egy polcra a bevásárlótáskát. A bolti kosárral nem lehet lopni, legalábbis nehezebben. Így is biztos sokat lopnak, mert nagy a szegénység erre felé.

Egy alkalommal állok sorban a pénztárnál, amikor látom, hogy az utcánkban lakó sovány cigánylány kilép a sorból. Számolgatja az apróját, és kérdezi az eladót, nem tudna-e mégis valami táblás csokit adni neki. A pénz kevés, csak egy pici szelet jön ki belőle, de a lány erősködik, hogy kéne a fiának a csoki az óvodai ballagásra. Azt mondja, sose kapott még egész táblás csokit a gyereke, legalább most szeretne vinni neki.

Amikor ez történik, már három éve lakunk nyaranta a mi kis falunkban, és tudom, hogy nem szabad odalépni. Tilos odamenni hozzá és kiegészíteni a pénzt, ahogy az ember ösztönösen tenné. Nehezen tanulok, de ennyit azért már megértettem ez alatt a néhány év alatt. A lány végül csak egy kis Balaton szeletet vesz. Előttem áll, amikor fizet, kosár nincs nála. Aprópénzből számolja ki a száznegyven forintot. A haja még lófárokba fogva is majdnem térdig ér.

Néhány hónappal később roma zenészekkel lépek fel egy műsorban. Az öltöző előtt várunk a sminkesre, az énekes lány haja majdnem térdéig ér. Meleg van, szóba elegyedünk. Kérdezem, honnan jöttek, és – okulva a rossz tapasztalatokból – kapásból tegeződöm. Soha, senkivel nem szoktam, de a mi kis falunkban eddig mindenki megbántódott, akit magáztam.

A férfi vesz az italos automatából három dobozos üdítőt, és az egyiket felém nyújtja. Árnyalatnyi éllel, magázódva kérdi, hogy honnan jöttem. Elönt a szégyen. Ha hét életem volna, se érteném meg a játékszabályokat, de csak egy van. Vagyis már csak egy fél.

## HÓ

Január van, a rádió havazást ígér. Pénteken bepakolunk az autóba, és a korán ereszkedő sötétben elindulunk a házunkba. Érkezéskor dermesztő a hideg, guggolva élesztgetem a kályhában a lángot. Padosan rakjuk a fát, ahogy Margit néni mutatta. A másik kályhába mélyen behajolva a fiam legyen: egy alumíniumtálcával hajtja kifelé a hideg levegőt.

Az egerek szörnyű pusztítást végeztek. A tűzhely feletti kis polcon tartjuk a nescafés zacskót, ennek a sarkát kiharapták. A szivárgó porkává te-

leszívta magát nedvességgel, és a kiömlő folyam úgy áll a levegőben, mint valami különös, fekete térplasztika.

A kenyeres zsák is rongyosra van harapdálva, a szappanokon és a viaszgyertyákon rágásnyomok. Amíg a fiúk behordják a holmikat, igyekszem rendet rakni a konyhában. Felteszek egy fazékban vizet, és a kamrapolcra pillantva észreveszem, hogy jé, a konzervdobozokon is cafatokban lóg a papír. Zavarja a szemem a rendetlenség látványa, szórakozottan letépkedem a szakadt címkéket. Közben felforr a víz, csinállok egy liter teát.

Estére már pattog a tűz a kályhában, jó meleg van. Az ágyakat áthúztuk, az asztalon friss, kockás terítő. A férjem és a fiam konzervnyitóval a kezükben vizsgálgatják a rejtélyes dobozokat. Lencsére vágynak, de a kotyogás becsapja őket. Felnyitás után meg kell barátkozniuk a gondolattal, hogy ananászt vacsorázunk.

Este, a sötétben hallom, ahogy az epedás ágy mélyében, az afrikában rág az egér. Rácsapok az ágyra, a rágás abbamarad, aztán kis idő múlva újrakezdődik. Felébresztem a férjem, aztán hosszan tárgyaljuk a sötétben, hogy az egérméreg vajon gyorsan öl-e. Az egér hallgatózhat a matracban, mert váratlanul abbahagyja a csámcsogást. Illetve csak szünetel.

Másnap reggel izgatottan készülődünk. A férjem lemegy a pékhez friss kenyérért, én pedig anorákot húzok a kicsire, a nagyfiamnak előszedek egy jégeralsót. Reggeli után teljesen beöltözve, vízhatlan szerkóban állunk a kapu előtt, és azon tanakodunk, hogy merrefele induljunk el gyalog. Jenő bácsi közeledik egy nejlonszatyorral, megrökönyödve biccent. Toporgunk a kerítés előtt, mint az asztronauták, csak a szemünk látszik ki a vastag sálból. A férjem elmagyarázza, hogy azért jöttük le hétvégére, mert jön a nagy havazás, a kislányunkkal szeretnénk egy kicsit kirándulni.

Az öreg ránk pillant, aztán fel a fehér, tiszta égre:

– Hó? Itt? Nemügen.

Azért járunk egy nagyot, ha már ilyen jó melegen felöltöztünk. Egy szem hó, annyi se esik, de így szép a vidék. A kicsinek gumikötél-szerűen lóg a taknya a hidegtől. Zsebkendőért kotorászom, a kabátzsebemben egérszart találok. Késő délután érünk haza, a feltámadó szélben kipirult az arcunk.

Újabb teát teszek fel, a fiúk meg felbontanak egy lencsét, ami lecsó. Örülnek neki, mégse ananász. A kicsi elalszik, a férjem meg elkezd kihordani a csomagokat, hogy ha felébred, azonnal indulhassunk haza.

Aggódik a visszaút miatt, mert korán sötétedik, és a rádió folyamatosan havazást ígér.